

Os poemas de Ilduara Eriz, de Chus Pato

María Xesús Nogueira Pereira

[Recibido, 31 marzo 2017; aceptado, 19 maio 2017]

<http://dx.doi.org/10.15304/bgl.50.4022>

Para Paco Souto, *in memoriam*

Na publicación colectiva *Oito e medio* (1993), promovida por Edicións do Dragón, viu a luz unha serie de poemas de Chus Pato datada en 1992 e incluída posteriormente en *Fascinio* (1995). Máis alá das variantes que estes textos conteñen a respecto das versións aparecidas no libro, o valor do documento deriva do seu carácter autógrafo, trazo que comparte con todos os textos aparecidos no mencionado selo.

Edicións do Dragón foi un proxecto impulsado polos poetas Paco Souto, Fran Alonso e Miro Villar que cómpre enmarcar na procura de alternativas editoriais xurdidas ao longo da década dos noventa¹. A particularidade desta iniciativa radica nunha concepción estética baseada en tres aspectos: a elaboración artesanal, a incorporación de elementos plásticos e o emprego da caligrafía. Trátase de carpetas elaboradas con cartón reciclado que conteñen no seu interior follas soltas. Os editores explican, no breve limiar de *Oito e medio*, os elementos caracterizadores da colección:

aportazón de novas voces, textos autógrafos que se, às veces, dificultan a lectura, confíren-lle ao poema toda a súa personalidade e dimensión plástica, coidada selección do material gráfico, prezos asequíveis mas que garantan a permanencia da edición, independencia institucional.

¹ Sobre o panorama editorial deste período poden consultarse Nogueira (2000) e Louzao (2006).

A editora publicou un total de seis carpetas: *Ao mar de adentro* (1990), de autoría colectiva; *A rota dos baleeiros* (1991), de Fran Alonso, Miro Villar e Paco Souto; *Oito e médio* (1993), de autoría colectiva feminina²; *Dous bocetos* (1994), de Paco Souto, con debuxos de Adriana Castro; *No mesmo espacio* (1995), de Rafa Villar; *A teta sobre o sol* (1996)³, de Olga Novo; e *Bestiario* (1998), de autoría tamén colectiva.

Oito e medio, cuxo título fai referencia ás oito series de composicións contidas na carpeta e ao gravado, responde, conforme o comentario do citado limiar, á vontade de facer visíbel a produción, naquela altura emerxente, de voces femininas:

incluír o traballo de oito mulleres galegas. Non imos responder à pregunta de por que só mulleres, deixaremos que o lector/a tire as propias conclusións.

A achega de Chus Pato, que asina, ao igual que *Urania*, como María Xesús Pato, consiste en catro composicións enmarcadas na reprodución dunha inscrición enigmática e senllas dedicatorias, a Manuel, e ao nome latinizado de Heriberto Bens, pseudónimo de Xosé Luís Méndez Ferrín. A autora bota man de grafismos, algún deles reproducidos na edición de 1995. Na transcrición deste documento indícanse, en nota a pé de páxina, as variantes máis significativas existentes entre as dúas versións. Non se detallan polo contrario outras que teñan que ver con escollas normativas⁴.

A recuperación do documento quere pór en valor, desde o texto autógrafo, a singularidade da voz poética de Chus Pato nos inicios da década dos noventa. Ao mesmo tempo, ten tamén como obxectivo facer visíbeis canles que naquela altura estaban a difundir a poesía emerxente.

María Xesús Nogueira Pereira
Universidade de Santiago de Compostela

² A carpeta reúne composicións de Isolda Santiago, M^o Xesús Pato, María Xesús Nogueira, Carmen Lobón, Marta Dacosta, Rita Lazaré, Ana Romani e Iolanda Aldrei. As ilustradoras das carpetas (cada exemplar contén un gravado orixinal) foron Amaia Tarrío, Carmen Palomero, Amaia Martiastu, Alasque Odriozola, Kontxen Vicente, Eva Mendia, Merche Navaridas, Ana del Palacio, Rosa M^o Serna, Iratzu Olabanieta, Maite Gomoetxea, Reyes de Domingo, Susana Sodre, Maite Martínez e Ana Barros.

³ O periplo editorial do primeiro libro de Olga Novo, aparecido en Edicións do Dragón e, máis adiante, en Letras de Cal resulta ilustrativo da emerxencia de proxectos na década.

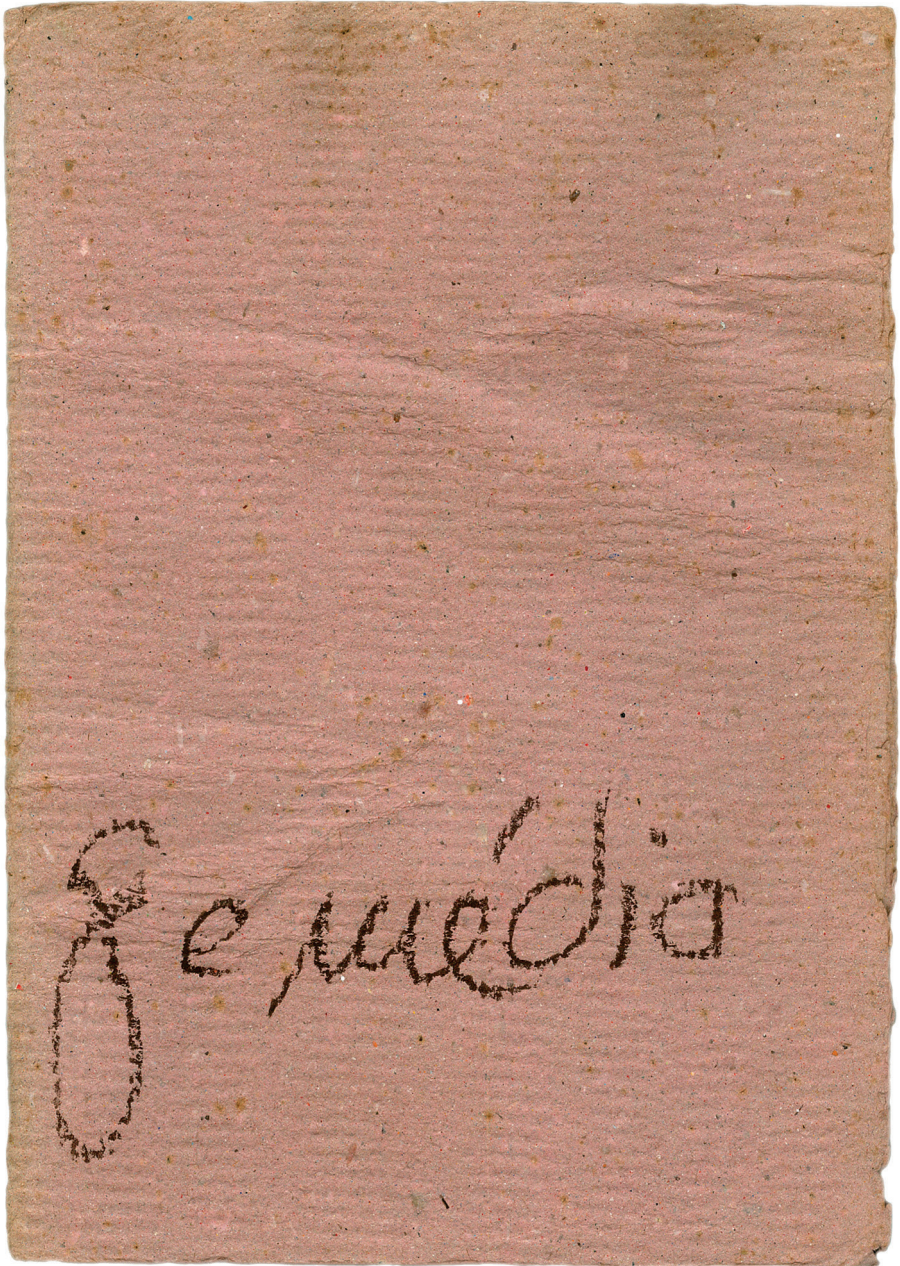
⁴ A diferenza da versión de *Fascinio*, o texto da carpeta está escrito en normativa oficial.

Referencias bibliográficas

Louzao Outeiro, Miguel. 2006. *Letras de Cal na produción poética galega dos 90*. Santiago de Compostela: Laiovento.

Nogueira, María Xesús. 2003. “Espacios para a palabra no solpor do milenio. Crónica de Letras de Cal”, en *Madrygal* 3, 59-66.

Pato, Chus. 1995. *Fascinio*. Muros: Toxosoutos.

130

OITO · E MEDIO
EDICIONS DRAGON
GALIZA 1993

DEGET. HIC. HUMHTU4. ILOVARE. CNPSE. S24
 CORPUS. COMDITH. A. RUDESIWDO. EPO. PROJ, SUO.
 XJΠ:K0JRS. ERDEE2 x x o Vg

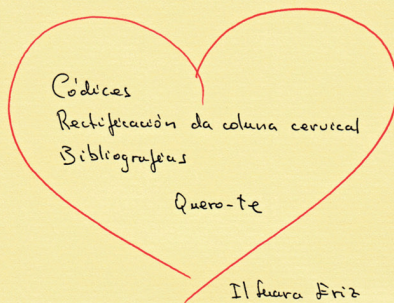
a escrita pertence ao mundo
 a escrita é a totalidade dos feitos
 a escrita descompõe-se en feitos.

Para Manuel

Uxía Xerais Pato

Valdeira - Xuno - 1992

2

por exemplo -- 16 de abril

por exemplo -- a vila de Portovero

Portovero

Canedo

Ferriñas

Vilanova

por exemplo -- Cutreugo: as dúas terceiras partes da vila de
Fed, o porto da ferandeta vila, a terceira parte
do pozo de Puga.

por exemplo -- Recaredo: a igrexa de Santa Mariña

por exemplo -- Traxuário e a ma muller Savilfi: a cuarta
parte dunha vila na vila de Froilón.

por exemplo -- Reserindo

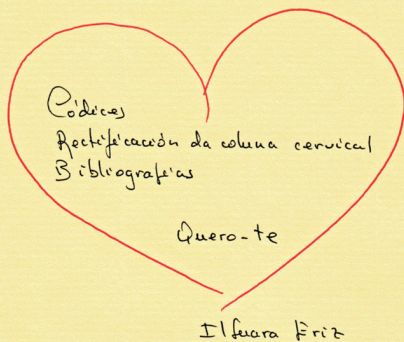
por exemplo -- Gundulfo

por exemplo -- Buxave e os seus herdeiros: Santa
Elperico
Goniberto
Gaudino

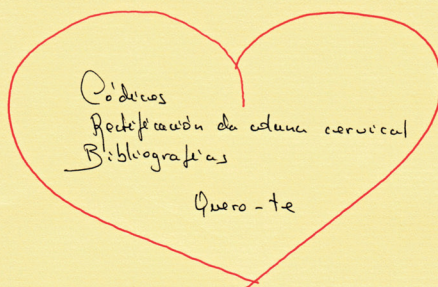
por exemplo -- Desviar o sentido

por exemplo -- en postura de acróbata

por exemplo -- Ordeño e máis Elvira: o conuissum de Calgas
os commisa e decanías de Tor, Quiroga, Bupal,
triós, Juvia, Sabiés, Páramo, Tadra, Refoxos
e Porga

- 24
- por exemplo -- Metáforas que irradian
por exemplo -- Nocturnas
por exemplo -- Inaudíveis
por exemplo -- Interrumpir a plenitude romántica
por exemplo -- Saudade e a sua muller Axilfo
por exemplo -- Ramiro II para Gutier: os bens do rebelde
Vitiça
por exemplo -- Rio abaxio
por exemplo -- Ramiro II a Ilhuara: unha cuarta parte das
pesqueiras do tambre nas terras de Carusta.
por exemplo -- Brandela, Douello e Visclamundo
por exemplo -- Significacões
por exemplo -- Françaica
por exemplo -- Froila Gutiérrez e a sua muller Barracua
por exemplo -- Gudesuado e a sua muller Ostalreda
por exemplo -- un compás
por exemplo -- para que vexan profundos os círculos na pedra
por exemplo -- ofuzalhe
por exemplo -- Osseno / Savilli
dalino / A wati'o
por exemplo -- Viciu e toda date de árbores, cruces, fípticos,
caixas, cálices, coroas, candeeiros de prata

Quero-te

Ilhuara Eritz

por exemplo -- lucernas oroadas por pedras preciosas, cintureóns, estolas tecidas en ouro, púrpura ou con lino, libros literarios, mesas, escutores, pratos, copas, xerras de prata cinceladas, leituras con todas as roupas necesarias, rebanos de vacas, orellas, porcos, pombas, e alimentos en abundancia para alimento e vestido dos mozos

por exemplo -- Un espello

por exemplo -- para se reflectir nel un xuncho un broucheu parede de San Martiño nun estrelecan.

Novembro

por exemplo -- Xeralización do Metalinguístico

por exemplo -- seu poder fixar

por exemplo -- a súa automaticidade

por exemplo -- de vehículo en vehículo

por exemplo -- Desvío

por exemplo -- Significación

por exemplo -- Ironía

por exemplo -- o status dunha muller non se define no Patriarcado só na relación coas forzas productivas sendo tamén polo seu rol sexual

Codicinas
 Rectificación da columna cervical
 Xenealoxias
 Quero-te
 Ilhuara Eritz

A escrita pertence ao mundo
 a escrita é a totalidade dos feitos
 a escrita descompou-se en feitos

AD HERBERTUS BEUS MISERATIONE FERIVA POPULA DECANENSIS
 POETA CUM DEBITA FEROBIONE SALUTEM.

DEBET. NIC. HUMATUM. ILDUARE. CNPSE. S24.
 CORPUS. CONDITA. A. RODESINDO. EPO. PROS, SUO.
 XJTT: 110 IRS. ER DE EB X X Vg

DEGET . HIC . HUMATUM. ILDUARE . CNFSE . SCM.
CORPUS . CONDITA . A. RUDESINDO . EPO . PORI, SUO

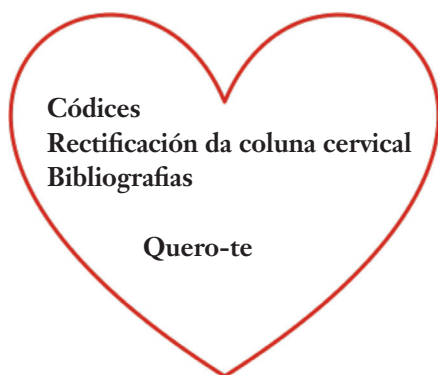
X J Π : 1 3 0 1 R S . E R 2 2 2 2 x x . 0 V 9 .

a escrita pertence ao mundo
a escrita é a totalidade dos feitos
a escrita descompon-se en feitos

Para Manuel

Mª Xesús Pato
Valdaxería – Xuño – 19925

⁵ Esta primeira páxina non se inclúe na versión reproducida en *Fascinio*, de aquí en diante 1995. Na portada do libro figura a dedicatoria *para Manuel*, así como a datación dos textos, que neste caso é “Ourense 1989 – A Rocha 1994”.

Iduara Eriz

por exemplo – 16 de abril

por exemplo – a vila de Cordovero

Portomarín

Canedo

Perárias

Vilanova

por exemplo – Guteringo: as dúas terceiras partes da vila de Feá,

o porto da devandita vila, a terceira parte do pozo de Puga

28

por exemplo – Recaredo: a eirexa⁶ de Santa Mariña

por exemplo – Trasuário e a súa muller Savildi: a cuarta parte dunha viña
na vila de Froilán.⁷

por exemplo – Recesvindo

por exemplo – Gundulfo

por exemplo – Buriane e os seus herdeiros:

Senta

Elperico

Sisibreto

Sendino

por exemplo – Desviar o sentido

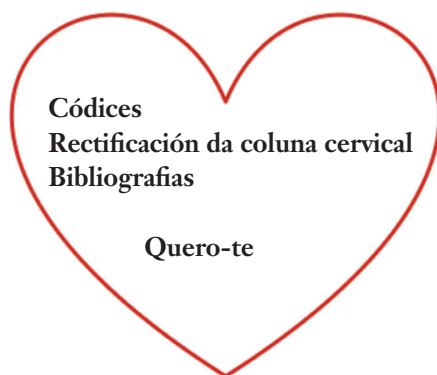
por exemplo – en postura de acróbata

por exemplo – Ordoño e máis Elvira: o *commisum* de Caldas⁸ os *commisa*
e decanias de Lor, Quiroga, Bubal,
Triós, Limia, Saniés, Páramo, Ladra, Refoxos e Sorga

⁶ En 1995, *igrexas*.

⁷ Versos suprimidos en 1995.

⁸ En 1995, *Caldelas*.

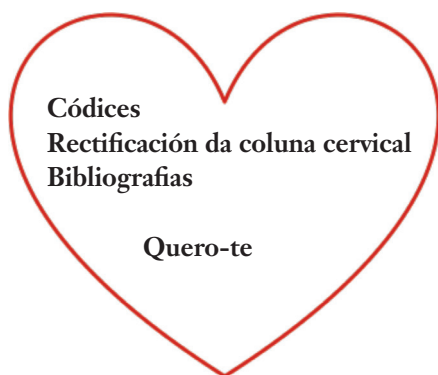

Ilduara Eriz

- por exemplo – Metáforas que irradien
- por exemplo – Nocturnas
- por exemplo – Inaudíveis
- por exemplo – Interrumpir a plenitude semántica
- por exemplo – Sandino e a sua muller Exildo
- por exemplo – Ramiro II para Gutier: os bens do rebelde Vitiza
- por exemplo – Río abaixo
- por exemplo – Ramiro II a Ilduara: unha cuarta parte das pesqueiras⁹
do Tambre nas terras¹⁰ de Carnota
- por exemplo – Brandila, Donello e Visclamundo
- por exemplo – Significación
- por exemplo – Erráncia
- por exemplo – Froila Gutiérrez e a sua muller Sarracina
- por exemplo – Gudesindo e a sua muller Ostrubreda
- por exemplo – un compás
- por exemplo – para que sexan profundos os círculos na pedra
- por exemplo – Muzalha
- por exemplo – Ossino / Savilli
Salino / Anatio
- por exemplo – Viñas e toda clase de árbores, cruces, dípticos, caixas, cálices,
coroas, candeiros de prata

⁹ En 1995, *pesquerías*.

¹⁰ En 1995, *señorío de Carnota*.

Ilduara Eriz

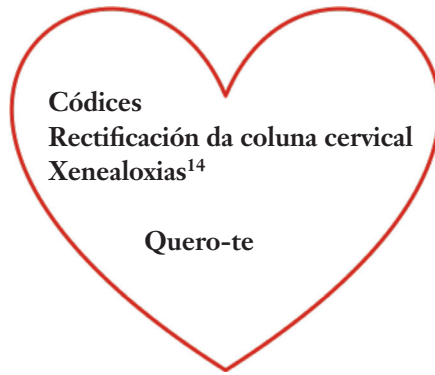
por exemplo – lucernas ornadas por pedras preciosas, cinturóns¹¹, estolas tecidas en ouro, púrpura ou con liño, libros litúrxicos, mesas, manteis, pratos, copos, xerras de prata cinceladas¹², leitos con todas as roupas necesarias, rebaños de vacas, ovellas, porcos, pombais, enxámios en abundancia para alimento e vestido dos monxes

- 30 por exemplo – Un espello
por exemplo – para se reflectir nel un insecto, na bronceína parede de San Martiño nun estrelecer.
Novembro.
por exemplo – Xeralización do Metafórico
por exemplo – sen poder frear
por exemplo – a súa automaticidade
por exemplo – de vehículo en vehículo
por exemplo – Desvío
por exemplo – Significación
por exemplo – Errancia
por exemplo – o status dunha muller non se define no Patriarcado¹³
só na relación coas forzas productivas senón tamén polo seu rol sexual

¹¹ En 1995, *cintos*.

¹² En 1995, *ciceladas*.

¹³ En 1995, *no Patriarcado* figura entre comas.

Quero-te

Ilduara Eriz

A escrita pertence ao mundo
a escrita é a totalidade dos feitos
a escrita descompon-se en feitos¹⁵

ad Heribertus Bens miseratione divina Popular decadensis
Poeta cum debita devotione salutem

DEGET . HIC . HUMATUM . ILDUARE . CNFSE . SCM.

CORPUS . CONDITA . A . RUDESINDO . EPO . PORS, SUO

XJΠ:K°JRS. ERDEEEO x x Vg 16

¹⁴ En 1995, *Bibliografías*.

¹⁵ En 1995 foron incorporados, ao comezo da composición, os seguintes versos: “Ilduara Eriz convértese de inmediato nun texto sagrado / Ilduara / Metáfora. / Enumeración do reparto / inventario do reparto / Xenealoxía / Estirpe”.

¹⁶ Inscrición suprimida en 1995, onde a composición se pecha cos versos: “A santidade / a realeza”.